

Hest som næring

Gjødselhåndtering - Regelverk

Gry Løberg

Husdyrgjødsel – en ressurs

Husdyrgjødsel inneholder alle næringsstoffer plantene trenger, og har en økonomisk verdi da det kan erstatte kunstgjødsel.

På arealer der det er brukt husdyrgjødsel har en i tillegg:

- høyere moldinnhold
- bedre jordstruktur
- bedre vannhusholding
- høyere biologisk aktivitet
- større frigjøring av næringsstoffer fra jorda

Husdyrgjødsel og forurensing

Næringsstoffer i husdyrgjødsel kan forurense både luft og vann blant annet ved lekkasje fra lager, utvasking, fordamping og avrenning fra jordbruksarealer. Utslipp til luft skjer både som klimagassutslipp (metan og lystgass) og kan virke forsurende (ammoniakk). Når fosfor og nitrogen ender opp i vassdrag kan de gi opphav til algeoppblomstring, oksygenmangel, fiskedød og i verste fall bakterier som er farlige for mennesker. Det aller verste scenariet er når et gjødsellager/port svikter og flere hundre kubikk med husdyrgjødsel renner direkte ut i vassdrag.

Figur 1 Viser gjødsel som er lagret langs en bekk som renner til høyre i bildet. Gjødselhaugen er ca 70 meter lang og dekker en gammel vei.

Kontinuerlig lekkasje/sig fra gjødselkjellere eller kummer kan også medføre stor forurensning. Det samme gjelder ufornuftig plassering av tørrgjødselhauger direkte på bakken.

Utegangerdyr er en form for dyrehold som har hatt stor økning, og det er mange eksempler på stor forurensning også fra slik drift på grunn av mangelfull oppsamling av husdyrgjødsel.

Spredning om våren, riktige mengder, jevn spredning, rask nedmolding og sikker lagring er med på å redusere risikoen for utslipp til luft og vann, samtidig som en større andel av næringsstoffene kommer planteveksten til gode.

Spreddeareal

Spreddeareal er det arealet en må ha tilgjengelig for å spre husdyrgjødsel på. Dette arealet skal være fulldyrka. For hest gjelder 2 daa pr hest. Du må ha dette arealet selv eller du kan ha avtale med andre som har ledig spreddeareal.

Figur 2 Husdyrgjødsel som er deponert over lang tid. Legg merke til de døde trærne til venstre i bildet. Like nedenfor haugen er det en elv.

Lagring av fastgjødsel/talle

Lager for husdyrgjødsel skal ha kapasitet til lager i 8 mnd, slik at husdyrgjødsel kan lagres og omdannes/komposteres frem til spredning. Lager for husdyrgjødsel er ikke et deponi. For å deponere husdyrgjødsel må du ha tillatelse til dette fra kommunen.

Figur 3 Sauetalle. Lovlig lagring under forutsetning at det skjerms mot overflatevann

Det er lov å lagre tørr gjødsel (fra hest og sau) eller talle (dvs. mer enn 25 % tørrstoff) rett på bakken på steder med uten fare for avrenning. Gjødsel må plasseres slik at overflatevann ikke renner inn i haugen. Det er også viktig å tenke på at haugen

ikke plasseres slik i terrenget at avrenning kan gå til bekk, eller andre vassdrag og føre til forurensning.

For best mulighet for omdanning av tallen eller for å redusere faren for forurensning er det en fordel å legge dette på et fast dekke. Dette vil gjøre det enklere å håndtere med traktor eller andre maskiner, det blir mindre gjørmete og mer estetisk.

Gjødselhåndtering ved utegangerdyr og i paddocker

Figur 4 Paddock med en del gammel hestegjødsel samt en våt og møkkete foringsplass.

Ved utegang og i paddocker må det innrettes slik at gjødsel kan fjernes på en enkel måte fra foringsplasser, hvileplasser og eventuelle trafikkarealer mellom disse. Foringsplasser skal holdes fri for gjødsel, ellers skal gjødsel fjernes regelmessig og minst en gang i året.

Figur 5 Utegang med et ca 10 cm lag med gjødsel som har samlet seg opp over lang tid.

I paddocker bør gjødsel fjernes regelmessig også av hensyn til hygiene og underlaget. Det er også viktig å ta hensyn til forurensning når du lager rutiner på hvor ofte gjødsel blir fjernet eller hvor arealene er plassert i terrenget. Utegang i hellende terreng mot bekk, elv eller vann krever at du fjerner gjødsel oftere enn om det er flatt terreng.

Hestegjødsel

Det viktige når en skal lagre hestegjødsel er at den ikke forurenses. En skal derfor være oppmerksom på ikke å lagre hauger med gjødsel i nærheten av bekk, elv eller vann. Eller i skråninger som heller mot, bekk, elv eller vann.

Figur 6 Her har hestegjødsel blitt kjørt til skogs og er deponert der.

En gjødselhaug skal heller ikke ligge der permanent, men kun være et mellomlager hvor gjødsla blir kompostert/omdannet. Blir det liggende permanent blir det å regne som et deponi eller en fylling, og det er noe en ev må søke om tillatelse til.

Figur 7 Gjødselhaug plassert ved innkjørselen til gården.

En annen viktig ting å tenke på er estetikk. Å lagre hestegjødsel ved innkjørselen til hus, gård eller stall, langs vei eller på andre steder hvor det er lett synlig vil ikke gi et godt førsteinntrykk av gården/stallen. Å ha et ryddig og praktisk sted å lagre gjødsel vil være en stor fordel.

Figur 8 bildet viser binger for kompostering av gjødsel

Når gjødselen har ligget til kompostering og er klar til å brukes vil den gjerne bli transportert ut med traktor/bil. Det vil derfor være gunstig å lagre gjødselen på en slik måte at den lett lar seg flytte på. Derfor kan du for eksempel legge gjødselen i en konteiner, eller du kan legge den på et fast dekke – en gjødselplate, gjerne nedsenket skrånende.

Har du et større antall dyr kan en kompostranke være aktuelt. Her kan du vente den med en kompostvender og gjødselen vil være ferdig kompostert i løpet av 2-3 mnd.

Figur 9 Nedsenket skrånende gjødselplate

Det er utarbeidet mange løsninger for lagring og kompostering av hestegjødsel. Og det praktiseres også ulikt rundt omkring. Det viktige er å finne en god løsning som passer deg og din stall.

Gjødsellager eller deponi?

Et gjødsellager skal brukes innen et år. Skal det lagres lenger enn det må det vendes årlig for å gjøre den bedre egnet til utspredning.

Hvem har ansvar for riktig spredning, nedmolding og lagring?

Regler for lagring og bruk av husdyrgjødsel finner du i Forskrift av 04.07.03 om gjødselvarer m.v. av organisk opphav.

- Den som disponerer dyra, er ansvarlig for forskriftsmessig lagring av husdyrgjødsel og tilstrekkelig spredeareal.
- Den som disponerer/braker arealet, er ansvarlig for riktig spredemengde (maksimalt 17 kg totalnitrogen), og at husdyrgjødsel moides ned snarest mulig og senest innen 18 timer.
- Ved bruk av entreprenør for utføring av tjenester er det fortsatt den som disponerer arealet som er ansvarlig.
- Landbrukseiendommer av en viss størrelse skal ha gjødselplan. Du kan få hjelp til å få utarbeidet en gjødselplan på landbrukskontoret eller hos Norsk Landbruksrådgivning.

Kommunen fører tilsyn med at regler for lagring og bruk av husdyrgjødsel følges. Ved overtredelser der det er utvist grov uaktsomhet eller forsett kan kommunen gi pålegg om retting, gi dagbøter, foreta avkorting av produksjonstilskuddet eller politianmelde forholdet.

Har du behov for råd og veiledning vedr håndtering av husdyrgjødsel? Ta kontakt med landbrukskontoret.